

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо надання відстрочки військовозобов'язаним, які мають рішення суду про визначення місця проживання малолітньої дитини разом з військовозобов'язаним»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Питання отримання відстрочки від мобілізації на військову службу під час призову для батьків, які після розлучення самотійно виховують та утримують неповнолітніх дітей які залишились проживати разом з ними, залишається одним із найскладніших та найдискусійніших у правозастосовній практиці суду з ТЦК та СП.

Попри те, що Сімейний кодекс України чітко закріплює рівність прав та обов'язків батьків, на практиці військовозобов'язані чоловіки стикаються із надмірним формалізмом з боку органів ТЦК та СП. Навіть наявність судового рішення, яким визначено місце проживання дитини з батьком, далеко не завжди гарантує реалізацію права на відстрочку.

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», відстрочка надається чоловікам (біологічним батькам, або батькам усиновлювачам) які самотійно виховують та утримують дитину (дітей) віком до 18 років.

Затверджений Урядом Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації (Постанова КМУ № 560 від 16.05.2024) вимагає для підтвердження цього права подати один із визначених документів: свідоцтво про смерть матері дитини; рішення суду про позбавлення матері батьківських прав; рішення суду про визнання матері безвісно відсутньою або оголошення її померлою; рішення суду про встановлення факту самотійного виховання та утримання дитини.

Виникає правова прогалина. Хоча у сімейному праві України під час розлучення або вирішення спорів між батьками суди найчастіше ухвалюють рішення саме про визначення місця проживання малолітньої дитини разом із матір'ю. Однак часто об'єктивно досліджуючи докази, суд встановлює, що саме батько забезпечує належні умови проживання, догляд, виховання та утримання дитини, тоді як матір усунулася від виконання своїх обов'язків (або проживає окремо і не бере участі у щоденному житті дитини) і видає рішення про визначення місця проживання малолітньої дитини разом із батьком.

Проте чинна редакція Постанови КМУ № 560 не містить прямої згадки про рішення суду щодо визначення місця проживання дитини як підстави для відстрочки. Через це ТЦК та СП під час розгляду заява зазвичай дотримуються суворого формалізму: якщо у рішенні суду немає дослівної формулювання «встановити факт самотійного виховання» або якщо матір формально не позбавлена батьківських прав, військовозобов'язаному відмовляють у наданні відстрочки.

Проблема набула широкого суспільного розголосу після випадку в місті Кривий Ріг, де чоловік, який фактично одноосібно виховував малолітню дитину та

мав на руках відповідні документи, двічі звертався до ТЦК та СП із заявою про надання відстрочки.

Незважаючи на надані докази проживання та виховання дитини, ТЦК двічі відмовив у наданні відстрочки, після чого чоловік був мобілізований. У результаті малолітня дитина залишилася на вулиці без належного батьківського піклування, оскільки матір жодної участі у її житті.

Враховуючи викладене, з метою забезпечення та дотримання принципу справедливості, пропонуємо внести зміни до Закону України «Про мобілізацію та мобілізаційну підготовку» якими передбачити відстрочку для військовозобов'язаних батьків які мають рішення суду щодо визначення місця проживання малолітньої дитини разом з ними.

2. Мета законопроекту

Метою законопроекту є надання відстрочки від мобілізації на військову службу під час призову для батьків, які після розлучення фактично самостійно виховують та утримують малолітніх дітей, які залишились проживати разом з ними за рішенням суду.

3. Загальна характеристика і основні положення законопроекту

Положеннями законопроекту пропонується внести зміни до пункт 4 частини першої статті 23 Закону України «Про мобілізацію та мобілізаційну підготовку», передбачивши відстрочку для військовозобов'язаних батьків які мають рішення суду щодо визначення місця проживання малолітньої дитини разом з ними.

4. Стан нормативно-правової бази у сфері правового регулювання

Основу нормативно-правової бази становить Закон України «Про мобілізацію та мобілізаційну підготовку».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребуватиме додаткових видатків з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття проекту Закону забезпечить гарантування права на отримання відстрочки від призову під час мобілізації військовозобов'язаним батькам які мають рішення суду щодо визначення місця проживання малолітньої дитини разом з ними.

Народний депутат України

Олексій ГОНЧАРЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: ГОНЧАРЕНКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ
Сертифікат: 5E984D526F82F38F0400000069605C0187277307
Дійсний до: 09.04.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
338д9/1-2026/195707 від 20.08.2026

2318144